

Araştırma Makalesi (Research Article)

**KAPADOKYA BÖLGESİ'NİN JEOTURİZM AÇISINDAN MEVCUT DURUMUNUN
BELİRLENMESİ (DETERMINING THE CURRENT SITUATION OF THE CAPPADOCIA REGION
IN TERMS OF GEOTOURISM)**

Sule ARDIÇ YETİŞ^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-9792-9079)

¹Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Nevşehir, Türkiye

Özet

Günümüzde post-modern turistlerin daha sürdürülebilir ve doğaya zarar vermeden katılabilecekleri turizm faaliyetlerine yöneldikleri görülmektedir. Bu kapsamda turizm sektörü kitle turizm anlayışından daha spesifik turizm eğilimlerine yönelmiştir. Sürdürülebilir alternatif turizm çeşitlerinden biri olan jeoturizm jeolojik mirasın korunması ve eğitime dayalı özellikler içeren bir turizm faaliyetidir. Dünyada oluşumları nedeniyle nadir görülen kalıntıların sürdürülebilirlik anlayışı ile gelecek nesillere aktarabilmek adına koruma, kullanım tedbirleri içerisinde değerlendirmek ve ziyaret açılması ile jeoturizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla jeoturizmde ana unsurlar jeoloji ve jeoçeşitliliklerdir. Türkiye’de oluşumları nedeniyle eşsiz güzelliğe sahip Kapadokya peribacalarının zarar görmeden gelecek nesillere aktarılması ve aynı zamanda oluşumların yerel bir kalkınma aracı olarak kullanılması bölge ve ülke açısından önemlidir. Buradan hareketle çalışmada Kapadokya Bölgesi’nin jeoturizm turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Kapadokya Bölgesi’nin jeoturizm potansiyelinin belirlenmesi için saha araştırması ve literatür taraması yapılarak veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler, Kapadokya Bölgesi’nin jeoturizm faaliyetlerinin gelişimi için sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerinin, fırsat ve tehditlerin belirlenebilmesi amacıyla SWOT analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, bölgenin oluşumları nedeniyle kültür ve inanç turizmi dışında farklı turizm çeşitlerine ev sahipliği yapılabileceği tespit edilmiştir. Bununla birlikte bölgenin sahip olduğu jeolojik oluşumlar ile bu oluşumların benzersizliği en ayırt edici ve değerlendirilebilmesi gereken fırsattır. Ayrıca peribacalarının içinde bölge dokusu ile uyumsuz mimari yapılar ve jeolojik oluşumlara uymayan uygulamalar bölgenin geleceğini tehlikeye altınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Jeolojik Oluşum, Jeoturizm, Kapadokya Bölgesi.

Abstract

Today, it is seen that post-modern tourists are turning to tourism activities that are more sustainable and can participate without harming the nature. In this context, the tourism sector has oriented towards more specific tourism trends rather than mass tourism. Geotourism, which is one of the sustainable alternative tourism types, is a tourism activity that includes the protection of geological heritage and educational features. Geotourism activities are carried out with the aim of transferring the remains, which are rare in the world due to their formation, to future generations with the understanding of sustainability, evaluating them within the scope of protection and usage measures and opening visits. Therefore, the main elements in geotourism are geology and geodiversity. It is important for the region and the country to transfer the Cappadocia fairy chimneys, which have a unique beauty due to their formation in Turkey, to future generations without being damaged and at the same time to use the formations as a local development tool. From this point of view, it is aimed to evaluate the geotourism tourism potential of the Cappadocia Region in this study. For this purpose, data were obtained by conducting field research and literature review to determine the geotourism potential of the Cappadocia Region. The data obtained were evaluated with SWOT analysis in order to determine the strengths and weaknesses, opportunities and threats of the Cappadocia Region for the development of geotourism activities. As a result of the research, it has been determined that the region can host different types of tourism apart from cultural and religious tourism due to the formations. However, the uniqueness of the region with its geological formations is the most distinctive and should be evaluated opportunity. In addition, the architectural structures in the fairy chimneys that do not match the regional texture and the applications that do not comply with the geological formations endanger the future of the region.

Anahtar Kelimeler: Geological Formation, Geotourism, Cappadocia Region.

* Sorumlu yazar: ardicsule@nevsehir.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2022.162

Giriş

Yaşamdaki yoğunluk kişileri doğrudan etkilemekte, bu durum kişilerin yaşam tarzlarına olumlu veya olumsuz olarak yansımaktadır. Şehirleşme, yoğun çalışma ve iş stresi ve salgın günlerindeki belirsizlikler insanların doğaya yönelmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda insanlar; doğa ile iç içe olmak, rahatlamak, huzur bulmak ve yenilenmek amacıyla gerçekleştirilebilen doğa temelli dinlenme, eğlenceye ya da rekreatif etkinliklere yönelmektedir (Ardıç Yetiş, 2021: 132). Doğa temelli tüm faaliyetlerin özünde doğayı tanımak ve sürdürülebilir bir şekilde yapılan aktiviteleri gerçekleştirmek esastır.

Post-modern turistler çıktıkları seyahatleri ve yaptıkları turistik faaliyetleri artan ekolojik farkındalık ve sürdürülebilirlik anlayışı ile değerlendirmektedir. Bu doğrultuda post-modern turistlerin turizm sektörüne yönelik beklenti ve ihtiyaçları değişmektedir. Değişen turist istek ve ihtiyaçları turizm eğilimlerinin değişmesine neden olmaktadır. Doğayı merak, yeryüzü oluşumları ve doğayı anlama gibi unsurlar bu turistler için motivasyon kaynağı olabilmektedir. Bu motivasyon kaynağı ile ortaya çıkan turizm çeşitlerinden biri de jeoturizmdir.

Jeoturizm, sürdürülebilir turizm gelişimini desteklemenin temeli olarak bir destinasyonun jeolojisine ve manzarasına odaklanan turizm faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Jeoturizmin kaynağında jeosit ve jeolojik miras vardır. Bir destinasyonun jeolojik mirası aynı zamanda o destinasyona ait kültürel mirasını da ifade etmektedir. Destinasyonun fiziki anlamda oluşumu, gelişimi, destinasyonda yaşamış ve yaşamakta olan canlı çeşitliliği, geçmişte yaşanan doğa olayları gibi birçok unsur hakkında bilgi jeolojik ve jeomorfolojik kaynaklardan edinilmektedir (Diker vd., 2016: 335). Jeolojik miras gelecek nesillere aktarılması gereken bir destinasyonun önemli somut unsurları arasındadır.

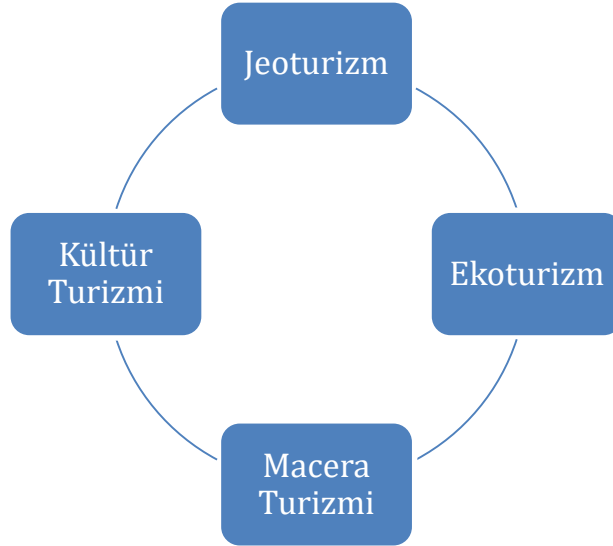
Türkiye jeolojik oluşumlar açısından büyük bir jeolojik mirasa sahip ülkeler arasındadır. Dolayısıyla yeni bir turizm çeşidi olan jeoturizm, mevcut değerleri kullanarak hem ülke hem de bölge kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda sürdürülebilirlik ilkesi ile jeopark projeleri ile Türkiye’de ve dünyada çeşitli örneklerle geliştirilebilen bir turizm çeşididir.

Bu doğrultuda, çalışmada Kapadokya Bölgesi’nin jeoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Kapadokya Bölgesi, Nevşehir ili merkez olmak üzere Aksaray, Kırşehir, Kayseri ve Niğde illerine uzanan toprakları kapsamaktadır. Bölge, dünyada benzersiz bir jeolojiye sahip, tarih ve kültürel değerleriyle önemli kültür ve inanç turizmi merkezlerinden biridir. Masalsı görüntüsü ve eşsiz doğasıyla dünyanın en büyüleyici atmosferlerinden birine sahiptir (Ardıç Yetiş, 2021: 135). Bölge özelinde Kayalık Kapadokya olarak bilinen Nevşehir’de jeopark kurulmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Uygulayıcıların böyle bir çalışma içinde olması akademi yönünün güçlenmesini gerektirmektedir. Öte yandan literatür jeoturizm ve özellikle Kapadokya Bölgesi’nin jeoturizm konusunda mevcut durumu ile ilgili çalışmalar yönünden sınırlıdır. Bölge ile ilgili yürütülen çalışmalar jeoloji, peyzaj mimarlığı ve coğrafya kapsamında değerlendirilirken jeoloji konusu turizm alanı açısından göz ardı edilmiştir. Bu kapsamda çalışma bölgenin mevcut turizm faaliyetlerine ek olarak yapılması planlanan jeopark çalışmalarına paralel olarak bölgenin jeoturizm açısından potansiyelini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Kavramsal Çerçeve

Son yıllarda ortaya çıkan jeoturizm kavramının özü doğayı anlamak ve yeryüzüne bu gözle bakmaktır. Jeoturizm, 1990’lı yıllarda sürdürülebilir kalkınma ve ekoturizm veya doğa temelli turizme artan ilginin olduğu bir dönemde jeolojik miras unsurlarını korumak, farkındalık yaratmak ve bu unsurları korumak için destek kazanmanın bir aracı olarak ortaya çıkmıştır (Dowling, 2011; Hose, 2012). Başka bir ifadeyle doğal alanların korunması, korunarak bu alanların birer ekonomik kaynağa dönüştürülmesi, yerel halkın sürece dahil edilmesi, alan yönetim planlarının çıkarılması gibi bir dizi gelişme ekoturizm, kırsal turizm, jeoturizm gibi sınıflandırmalarla turizm içinde yer bulmuştur (Kocalar, 2021: 26). Öte yandan jeoturizm doğa temelli turizm çeşitleri ile bazı konularda ayrılmakta ve yine farklı turizm çeşitleri ile ortak noktaları bulunabilmektedir. Bu noktada Şekil 1’i incelemek mümkündür:

Şekil 1. Jeoturizmin Diğer Turizm Çeşitleri ile İlişkisi

Kaynak: (Dowling, 2011: 2).

Jeoturizm farklı deneyimler sunması nedeniyle macera turizmi ile dolaylı ilgilidir. Bununla birlikte jeoturizm kültür turizmi ile turistleri doğa ve yeryüzü hakkında bilgilendirici/öğretici bilgiler sunmasıyla yakından ilgilidir. Aynı ilişki doğa temelli bir turizm çeşidi olan ekoturizm ile yakın ilişkisi olduğunu doğrulamaktadır. Fosiller, mağaralar, yanardağlar gibi jeolojik oluşumlara ve jeolojiye ilgisi olan turistler, bu özellikleri barındıran bölgelere giderek jeoturizm aktivitesine katılmaktadırlar (Gürsay ve Güneş, 2014). Jeoturizm faaliyetlerinin yapılabildiği coğrafi alanlarına ilişkin örnekler Tablo 1’de görülmektedir:

Tablo 1. Jeoturizm Faaliyetleri Kapsamında Kullanılan Coğrafi Alanlara İlişkin Örnekler

Özellikler	Örnek Coğrafi Alan	Özellikler	Örnek Coğrafi Alan
Sahiller	Great Ocean Road, Avustralya	Kanyonlar	Büyük Kanyon, Arizona, ABD
Dağ sıraları	Himalayalar, Nepal	Nehir vadileri	Hunza Vadisi, Pakistan
Volkanlar	Kilauea, Hawaii, ABD, Mt Bromo, Java, Cotopaxi Dağı, Ekvador, Eyjafjallajökull, İzlanda	Karst ortamları	Mulu Ulusal Parkı Pinnacles, Sarawak, Malezya Malham Koyu, Kireçtaşı Kaldırım, İngiltere
Buzul ortamları	Nigardsbreen Buzulu, Norveç	Kumul sistemleri	Ash Sharqiyyah Kumulu, Umman
Yer şekilleri	Zhangjiajie Ulusal Jeopark, Kumtaşı kuleler, Çin	Dağlar	Mt Kinabalu, Sabah, Malezya, Kilimanjaro Dağı, Kenya Ben Nevis, İskoçya
Yıpranmış yeryüzü şekilleri	Chamarel yıpranmış bazalt, Mauritius	Yıpranmış yeryüzü şekilleri	Niah Mağaraları, Sarawak, Malezya Naracoorte, Avustralya Cango Mağaraları, Güney Afrika
Biriktirme yeryüzü şekilleri	Bay Clew Drumlins, İrlanda	Biriktirme yeryüzü şekilleri	Lyme Regis, İngiltere Boseong, Güney Kore Batı Kıyısı Fosil Parkı, Güney Afrika

Kaynak: Newsome vd., (2012: 20).

Jeoturizm özellikle jeoloji ve manzaraya yönelik peyzaja odaklanan doğa temelli özel ilgi turizm çeşidi olarak bilinmektedir. Bu doğrultuda jeoturizm, jeoçeşitliliğinin ve jeolojik mirasın korunmasını, aynı zamanda yeryüzü hakkında bilgi sahibi olunmasını hedefleyen bağımsız ziyaretler, jeo-yollar ve bu alanlara bakış açılarının oluşturulması; rehberli turlar, jeo-faaliyetler ve jeosit ziyaretçi merkezlerinin inşası gibi turizm faaliyetlerinin bütünüdür (Newsome ve Dowling, 2010: 4). Jeoturizm, özel ilgili ya da maceraperest turistleri jeolojik miras barındıran herhangi bir destinasyonun coğrafi karakteri hakkında ve yerel halkın kültürel kimliklerini bilgilendiren ve destinasyona ekonomik bir getiri sağlayan, bilimsel, eğitsel, estetik ve tarihi önem arz eden, jeoloji, arkeoloji, flora ve faunayı koruyan sürdürülebilir bir turizm faaliyetidir (Akbulut, 2013: 252). Miller ve Washington (2009), jeoturizmin yerel halka fayda sağladığını ve sadece yer duygusunu vermekle

kalmayıp, aynı zamanda doğal kaynaklar, kültür, miras ve geleneklerle ilgili koruma ilkelerini de desteklediğini belirtmektedir.

Jeoturizm kapsamına giren turizm faaliyetleri arasında jeo-sporlar (dünya anatomisi ile jeo-eğitim aktivitelerinin iç içe olduğu sporlar), jeolojik miras ve jeolojik alanlar içinde yürüyüş, fotoğraf çekimi ve benzeri aktiviteler, taş mağaralar ya da yapılar içinde bulunan köyler, restoranlar, oteller içinde rekreasyonel etkinlikler, jeo-festival, jeo-ürünlere ve jeoturlara katılımlar ve bu süreçlerde yerel atmosferde jeolojik bilgi edinimi gibi faaliyetler yer almaktadır (Gülduran ve Arıkan Saltık, 2021: 33). Jeoturizm bir takım temel özelliklere sahip olarak tanımlanabilmektedir. Bu unsurlar, jeoturizmi mevcut haliyle şekillendirmek için birleşebilmektedir. Doğru jeoturizm faaliyetlerinin gerçekleşmesi için hepsinin mevcut olması gereken birbiriyle ilişkili bir dizi bileşen içermektedir. Bu kapsamda jeoturizm için temel olan beş temel ilke vardır (Ginting ve Sasmita, 2018).

Bunların ilki, jeolojik temeli (dünyanın/destinasyonun jeolojik mirası) oluşudur. Bu kapsamda jeoturizmin planlanması, geliştirilmesi ve yönetimi için yeryüzüne ve onun jeolojik özelliklerine (kaya çıkıntılarında tüm peyzaj manzaralarına kadar çeşitli ölçeklerde) odaklanmak esastır. Jeoturizm, sürdürülebilirlik bilinci ile kullanım türü, konumu ve seviyesinin, özellikle doğal ortamlarda, jeolojik özelliklere veya çevresindeki alanlara zarar vermemesini sağlamayı içermelidir. Bir diğer unsur ise jeoturizmin eğitici olmasıdır. Jeoturizm, bilgi, farkındalık ve takdirlerini geliştirmek için dünya çevresi ile etkileşime girmek isteyen insanları cezbeder. Buna ek olarak, jeoturizm ideal olarak gelişmiş koruma bilincini teşvik ederek dünya için olumlu eylemlere yol açmalıdır. Jeoturizm, bilgi ve farkındalıklarını geliştirmek ve dünya çevresi ile etkileşime girmek isteyen turistleri cezbetmektedir (Dowling, 2013: 65). Yerel halk, jeoturizm operasyonlarına ve bilgi, hizmet, tesis ve ürünlerin sağlanması gibi süreçlere dahil edilmelidir. Jeoturizm, sosyal ve kültürel faydaların yanı sıra kaynak koruma yönetimi için gelir de sağlayabilmektedir. Jeoturizm tanımlanabilse de, kimin jeoturist olduğunu tam olarak söylemek zordur. Bu doğrultuda jeolojik unsurların yer aldığı turistik faaliyetlere katılan turistlerin memnuniyetleri de önemlidir. Bir ürünün "jeoturizm" olarak kabul edilebilmesi için ilk üç özelliğin gerekli olduğu düşünülmektedir (Chen vd., 2015: 28).

Yöntem

Çalışmada Kapadokya Bölgesi'nin jeoturizm turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bölge özelinde Kayalık Kapadokya olarak bilinen Nevşehir'de jeopark kurulmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Buradan hareketle, mikro açıdan bölgenin jeoturizm konusunda daha ayrıntılı ele alınması, makro açıdan dünyaca bilinene eşsiz güzellikteki Kapadokya Bölgesi'nin sahip olduğu jeolojik değerlerin sürdürülebilirlik anlayışı ile gelecek nesillere aktarılmasında daha bilinçli hareket edilmesine dikkat çekmektedir.

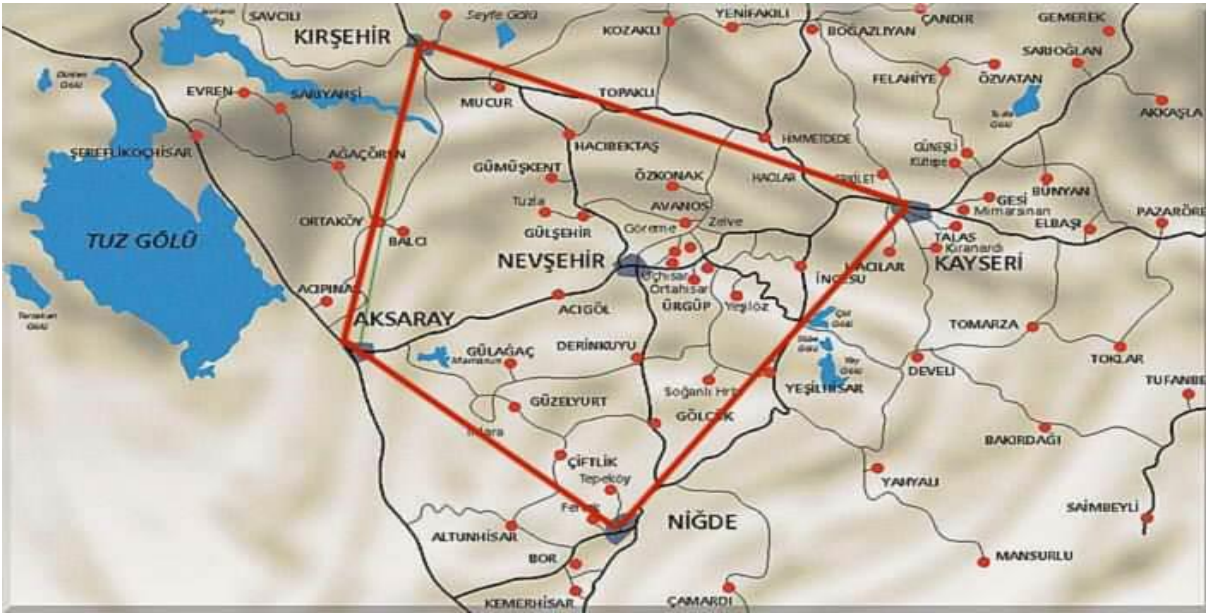
Çalışmada nitel araştırma yaklaşımından yararlanılmıştır. Nitel yöntem, sosyal gerçekliğin ve insan davranışlarının arkasında yatan nedenlerin anlaşılmasına çalışıldığı ve gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı bir araştırma türüdür (Gürbüz ve Şahin, 2018). Bu çalışmada nitel yaklaşımının tercih edilmesinin sebebi Kapadokya Bölgesi'nde farklı turizm çeşitlerine yönelik faaliyetler yürütülürken jeoturizm ile jeoparka yönelik faaliyetler oldukça yeni olması ve bu faaliyetlerin sürdürülebilirlik anlayışı ile yürütülebilmesi için öncelikle mevcut durumun ayrıntılı olarak tespit edilmesinin gerekli olmasıdır. Araştırmada iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. İç içe geçmiş tek durum deseni, tek bir durum içinde birden fazla alt tabaka veya birim olduğunda kullanılabilir. Bu kapsamda veri toplama tekniği olarak nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi ve saha araştırması kullanılmıştır. Doküman analizi, daha sonra özellikle içerik analizi yoluyla ana temalar, kategoriler ve vaka örnekleri halinde organize edilerek, araştırmaya konu edilen verileri sınıflamaya yardımcı olmaktadır (Labuschagne, 2003). Doküman analizi genellikle diğer nitel araştırma yöntemleri ile birlikte çeşitleme/üçgenleme (triangulation) yapmak amacıyla kullanılmaktadır. Bu farklı veri kaynaklarını ve yöntemlerini kullanarak araştırmadaki inandırıcılığı artırmak, kategorilemeye yardımcı olmak, sınıflamak, çalışmada yapılanları desteklemek ve onaylamak içindir. Doküman analizinde, var olan dokümanların yanı sıra mülakatlar, katılımcı ve katılımcı olmayan gözlemler ve fiziksel olan tüm dokümanlar da birlikte analiz edilebilmektedir (Yin, 1994). Veri çeşitlemesi yapmak araştırmacıya, araştırmasının güvenilir olduğunu kanıtlamasını da sağlamaktadır. Doküman analizini yapabilmek için ulusal yazında yer alan Kapadokya temalı makaleler, Kapadokya Bölgesi'nde yer alan illerin İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin web sayfaları ve diğer resmi web sayfalar incelenmiştir. Buradan elde edilen bilgilere göre bölgenin üstünlüklerine ve zayıflıklarına ilişkin değerlendirme elde edilmiştir. Saha araştırması, sosyal bilimlerde bir grup, bir şirket, bir köy, bir şehir veya bütün bir toplum alan olarak kabul edilebilmektedir. Araştırmacı bölgeye bireysel yaptığı ziyaretlerle bölgenin sahip olduğu potansiyele ilişkin fırsat ve tehditler için bir değerlendirmeye sahip olmuştur.

Çalışmanın amacı doğrultusunda Kapadokya Bölgesi'nde jeoturizm faaliyetlerinin mevcut durumunu tespit edebilmek için elde edilen doküman analizleri ve saha araştırması sonuçları ile SWOT analizi yapılmıştır. Çalışma araştırmacının yaptığı doküman incelemeleri ve sahada yaptığı gözlemler sonucunda elde edilen verileri içermesi nedeniyle etik kurul izni gerektirmemektedir. SWOT analizi, bir işletmenin, sektörün, yatırımın, ülkenin veya coğrafi bölgenin sahip olduğu özelliklerden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönleri ile gelecekle ilişkili kontrol edilebilen veya edilemeyen çevresel faktörlerden kaynaklanan fırsat ve tehditleri belirlemede kullanılabilir (Nişancı ve Tatkan, 2020). Buradan hareketle, SWOT analizinden elde edilecek verilerle Kapadokya Bölgesi'nde jeoturizmin değerlendirilmesi ve daha iyi tanıtılması, pazarlanması ve eksikliklerinin belirlenerek çözüm önerilerinin sunulması hedeflenmiştir.

Evren ve Örneklem

Sınırları yüzyıllarca değişikliğe uğrasa da Kapadokya Bölgesi günümüzde Kayseri, Nevşehir, Niğde Aksaray ve Kırşehir illerini kapsamaktadır (Şekil 2). Kapadokya Bölgesi'nin bugünkü coğrafi yapısının oluşumu, bundan 30 milyon yıl önce Hasan Dağı, Erciyes, Melendiz ve Güllüdağ dağlarının bölgeyi lavlarla örtmesiyle başlamıştır.

Şekil 2. Kapadokya Bölgesi Fiziki Haritası

Kaynak: Kapadokya Haritası, 2022.

Üçüncü jeolojik devir başında, bu aktif yanar dağlar bazalt içeren kalın ve saydam bir tabaka oluşturmuşlardır. Volkanik faaliyetler sonunda üstte yaklaşık 100 metre kalınlığında tüf tabakası meydana gelmiş ve kalkerli olan bu tüf, tebeşir tozuyla benzerlik göstermiştir (Korat, 2010). Öte yandan havayla etkileşim sonucu tüfler sertleşmiş ve bu tabaka yüzyıllar boyunca büyük rüzgar ve su erozyonuna uğramıştır. Bunun sonucunda topraklar aşınarak sürüklenmiş, bu aşınmaya dayanabilen kayalar açığa çıkmıştır. Çakıllı ve sert olan küçük kaya parçaları daha büyük kayaların üzerinde kalarak bu günkü peribacaları oluşturmuşlardır. Dünyanın pek çok yerinde yanardağ bulunduğu halde Kapadokya Bölgesi'nde çok yaygın olan bu yeryüzü şekillerinin ortaya çıkması, bölgenin yalnızca tarihsel miras açısından değil coğrafi nitelikler açısından da eşsizliğinin işaretidir. (Keten ve Karaca, 2011).

Sahip olduğu yer şekilleri ve kültürel değerleriyle dünyada bir benzeri daha olmayan, bu nedenle de her yıl binlerce turistin ziyaret ettiği Kapadokya Bölgesi, İç Anadolu'nun güneydoğu kesiminde yer alan bir platodur. Bölgede yaygın olarak kalın tüfler üzerinde binlerce yıldır devam eden erozyon sonucunda oluşan peribacaları vardır. Bölge sahip olduğu yer şekilleri nedeniyle jeopark olma potansiyeli yüksek alanlardan biridir (Doğan, 2021). Çalışmada örneklem üzerinden değil, evren ele alınarak SWOT analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar bölge genelinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Kapadokya Bölgesi'nin jeoturizm konusunda mevcut durumunun tespit edilebilmesi amacıyla yapılan SWOT analizine ilişkin sonuçlar Tablo 2'de yer almaktadır. Tabloda yer alan güçlü yönler Kapadokya Bölgesi'nin

jeoturizm konusunda avantaj sağlayabileceği ve rakiplerden fark yaratabileceği durumları ifade etmektedir. Kapadokya Bölgesi'nin jeolojik oluşumlar bakımından eşsiz ve çeşitlilik bakımından potansiyeli olması en güçlü yönlerinden biridir. Aynı zamanda Nevşehir başta olmak üzere Kapadokya Bölgesi içerisinde yer alan illerde farklı turizm faaliyetleri yürütülmesi, yerel halkın uzun süredir turizm anlayışını benimsemiş olması ve bölgenin turizm açısından bilinir olması, jeoturizmin bölgedeki faaliyetlerinin yapılmasını kolaylaştıracaktır.

Tablo 1. Jeoturizm Faaliyetleri Kapsamında Kullanılan Coğrafi Alanlara İlişkin Örnekler

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Destinasyonun turizm açısından ulusal ve uluslararası bilinirliğinin olması, Jeoturizm faaliyetlerini destekleyecek çeşitli faaliyetlerin olması, Farklı turizm çeşitleri varlığı ile jeoturistlerin memnuniyet düzeylerinin arttırabilecek potansiyelin varlığı, Destinasyona yerli ve yabancı turist talebinin fazla olması, Farklı konaklama ve yiyecek-içecek tesislerinin varlığı, Destinasyonun büyük şehirlere yakınlığı, Destinasyona farklı ulaşım araçları ile ulaşım kolaylığı, Turizm altyapı ve üstyapılarının bulunuşu, Turizm sektörüne yönelik sivil toplum kuruluşlarının varlığı, Destinasyonun somut-soyut kültürel ve tarihi zenginliğe sahip oluşu, Jeolojik ve biyoçeşitliliğinin varlığı, Destinasyonun jeoturizm faaliyetleri açısından çeşitliliği, Yerel halkın turizm konusunda bilinçli oluşu, Turizmde istihdam edilebilecek işgücü potansiyeli,	Destinasyonda jeolojik unsurların sadece seyir alanı olarak kullanılması, Jeoturizm konusunun destinasyonda yeni bir oluşum olması, Uzun süredir destinasyonun gündeminde olan jeopark konusunda ilerlemenin yavaş olması, Jeolojik oluşumların sürdürülebilir anlayışla kullanılmaması Jeolojik oluşum alanlarında trafik ve araç tahribatı, Jeoturizm konusunda yerel halkın yeterli bilgiye sahip olmaması, Jeoturizm konusunda tanıtım ve pazarlama faaliyetleri eksikliği, Destinasyonun sahip olduğu UNESCO Milli Park statüsünden çıkarılması, Jeoturizm ve Kapadokya ilişkisi ile ilgili akademik çalışmaların yetersizliği,
Fırsatlar	Tehditler
Destinasyonun farklı turist tiplerine hitap edebilmesi, Jeoturizm konusunda destinasyonun rakipsiz oluşu, Destinasyona sürdürülebilir kalkınma olanağı sağlaması, Jeopark kavramına ilginin yüksek olması, Destinasyonun doğal yapısı, biyoçeşitlilik, flora ve fauna bakımından zengin oluşu, 2015 yılında Jeopark alanı olarak planlamaya girmesi, Alan Başkanlığı öncülüğünde jeopark kurulmasına ilişkin çalışmalar yürütülmesi, Destinasyonda jeoturizm faaliyetlerinin tüm yıl yapılabilmesi, Destinasyonun diğer jeoturizm ve jeopark alanlarına göre turizm altyapısının olması,	Jeolojik oluşumların geniş bir alana yayılması nedeniyle koruma zorluğu, Jeolojik çeşitlilik konusunda yerel halkın yeterli bilince sahip olmaması, Jeoturizmin destinasyon turizm yatırımcıları tarafından yeterince önemsenmemesi, Jeolojik oluşum alanlarında kontrolsüz yapılaşma ve tahribat, Yerel yönetimlerin ve özel sektörlerin turizm sektörüne yönelik stratejik planlama konusunda görüş birliği eksikliği, Destinasyona gelen turistlerin geceleme sayısının istenilen düzeyde olmaması,

Tablo 2’de belirtildiği gibi zayıf yönler ise, Kapadokya Bölgesi'nin jeoturizm konusunda güçsüz olduğu veya düzeltilmesi gereken özelliklerini temsil etmektedir. Kapadokya Bölgesi için en önemli zayıflık, tahribat ve tüm alanların trafiğe açık olmasıdır. Ayrıca bölgede her alanın trafiğe açık olması karbon salınımını ve ziyaretçilerin karbon ayak izleri oranını artırmaktadır ve bölgenin geleceğini tehdit etmektedir.

Yapılan doküman analizleri ve saha araştırması sonucunda Kapadokya Bölgesi'nin jeoturizm konusunda fırsatları başarı kazanabilmesi veya ön plana çıkabilmesi için kullanılacak özellikleri işaret etmektedir. Öncelikle en önemli fırsat, bölge Alan Başkanlığı kurularak jeolojik/jeomorfolojik dokunun korunması ve bölgede jeoturizm oluşumlarının planlanması, geliştirilmesi konusunda birlik oluşturulmasıdır. Ayrıca bölgenin sahip olduğu jeolojik oluşumlar ile benzersiz oluşu en ayırt edici ve değerlendirilebilmesi gereken fırsattır. Tehditler ise, Kapadokya Bölgesi'nin jeoturizm kapsamında önemli bir baskı veya gerilemesine sebep olabilecek istenmeyen durumları belirtmektedir. Kapadokya Bölgesi beş il içerisine alan büyük bir alandan oluşmaktadır. Bu alanda bulunana jeolojik oluşumların ve biyoçeşitliliğin korunması güç bir iştir. Ayrıca peri bacalarının içinde bölge dokusu ile uyummayan mimari yapılar ve jeolojik oluşumlara uymayan yapılan uygulamalar bölgenin geleceğini tehlike altına almaktadır. Öte yandan yerel yönetimlerin ve özel

sektörlerin jeoturizme yönelik stratejik planlama konusunda görüş ayrılıklarının olması veya yapılan düzenlenmelerde bir birlik sağlanamaması bölge turizmini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Her geçen gün turizm oluşumlarında ve turizm çeşitlerinde farklılık görülmektedir. Bu farklılıklar alternatif turizm çeşitlerinin artmasına ve turistlerin de beklentilerinin farklılaşmasına sebep olmaktadır. Günümüzde Kapadokya Bölgesi için alternatif bir turizm çeşidi olarak jeoturizm gündeme gelmektedir. Jeoturizm, coğrafik ve jeolojik karakterleri barındıran bölgelere onların çevresini, kültürünü, estetiğini, mirasını ve görülmeye değer özelliklerini görmek için sürdürülebilir bir anlayışla yapılan seyahatler ve faaliyetler bütünüdür. Jeoturizm sadece doğal kaynakları korumayı değil, aynı zamanda bölgedeki tarihi ve kültürel dokuyu da korumayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, jeoturizm sürdürülebilir bir turizm anlayışını benimsemektedir. Dolayısıyla bölgede bulunana jeolojik mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesinde jeoturizm değerlendirilmektedir.

Sahip olduğu yer şekilleri ve kültürel değerleriyle dünyada bir benzeri daha olmayan, bu nedenle de her yıl binlerce turistin ziyaret ettiği Kapadokya Bölgesi, İç Anadolu'nun güneydoğu kesiminde yer alan bir platodur. Bölgede yaygın olarak kalın tüfler üzerinde binlerce yıldır devam eden erozyon sonucunda oluşan peribacaları vardır. Bölge sahip olduğu yer şekilleri nedeniyle jeopark olma potansiyeli yüksek alanlardan biridir (Doğan, 2021; Diker vd., 2016; Gürsoy ve Güneş, 2014; Farsani vd., 2012). Bölgede turizm sektörü varlığını farklı turizm çeşitleri ile sürdürmektedir ve bu kapsamda yerel halk bölgede turizmin varlığına aşinadır.

Araştırma kapsamında toplanan dokümanlar ve yapılan saha araştırması sonucunda Kapadokya Bölgesi'nin sahip olduğu jeoturizm potansiyeline ilişkin bir SWOT analizi yapılmıştır. Kapadokya Bölgesi'nin hiç şüphesiz en güçlü yönü, eşsiz bir doğa harikası olan jeolojik oluşumlara sahip olmasıdır. Bölgede jeolojik oluşum alanlarında araç ve ATV ile gezilebilmesi en önemli tehditleri arasında yer almaktadır. Bu araçların yarattığı karbon salınımı ve aşınma bölge oluşumları için tehlike yaratmaktadır. Bu konuda yapılan düzenlemeler bölgede sürdürülebilir bir jeoturizm anlayışını engellemektedir. Bölgede yerel yönetimler ve turizm paydaşlarının jeoturizm konusuna yoğun ilgisi bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan en kapsamlı çalışma Kapadokya Bölgesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Alan Başkanlığı'nın kurulmasıdır. Alan Başkanlığı ile bölgede jeolojik/jeomorfolojik dokunun sürdürülebilir bir anlayışla turizm faaliyetlerinde kullanımı için planlamalar ve stratejiler oluşturulmaktadır. Böylece bölgede bir jeopark kurulması gündeme gelmiştir. Elde edilen SWOT analizi sonuçları ışığında Kapadokya Bölgesi'nde jeoturizm faaliyetlerinin gelişebilmesi amacıyla bazı öneriler sunulmaktadır:

- Bölgede faaliyet gösteren eğitim kurumlarının jeoloji ve turizm kapsamında bölgede araştırmalar yapması ve uygulamaya yönelik kısa, orta ve uzun vadeli jeoturizmin gelişimine yönelik projeler hazırlanmalıdır.
- Bölge için yapılan tanıtım unsurlarında ana tema jeoturizm olmalı ve balon turları, atlı safari, vadi yürüyüşleri gibi turizm faaliyetleri yan faaliyetler olarak tanıtılmalıdır.
- Balonlarda kullanılabilecek sanal gerçeklik (VR) gözlükleri ve uygulamaları ile bölgenin jeolojik oluşumlarla etkileşim sağlayacak görseller hazırlanmalıdır.
- Bölgede peribacaları, yeraltı şehirleri ve mağaralar gibi jeolojik oluşumlar hakkında hikayeleştirme ile bölgenin bir anlatısı oluşturulmalı ve jeoturizm bilinirliği artırılmalıdır.
- Bölgede yapılan belli gününbirlik turlar dışında jeolojik oluşumların (Soğanlı Vadisi, Belısırma Vadisi, Gölge Peribacaları v.b.) görüldüğü alternatif turlarda düzenlenmelidir.
- Bölgede kurulması düşünülen jeopark için UNESCO Küresel Jeopark Kriterlerine (UNESCO GGN) ilişkin bir planlama yapılmalıdır.
- Aynı zamanda kurulacak jeopark için dünyada yer alan benzer jeopark alanları ve uygulamaları incelenmelidir.
- Dünyaca bilinen üst düzey, ilgi gören etkinliklere bölgede ev sahipliği yapılmalıdır.

Son olarak gelecek çalışmalarda bölge halkının jeoturizm konusunda bilinç düzeyleri, bölge paydaşlarının jeoturizm faaliyetlerine ilişkin görüşleri ve jeopark kriterlerine ilişkin dünyadaki örneklerin derinlemesine ele alınması faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Akbulut, G. (2013). Ardahan-Kars-Ağrı-Iğdır İllerinin Jeoturizm Potansiyeli. I. Uluslararası Iğdır Sempozyumu (s. 251-276). 19-21 Nisan, Iğdır: Iğdır Üniversitesi.
- Ardıç Yetiş, Ş. (2021). Kapadokya’da Turistik Ürün Olarak Kamping mi Glamping mi?. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 131-148.
- Chen, A., Yunting L., Young, C.Y. NG., (2015). *The Principles of Geotourism*. Beijing: Springer.
- Diker, O., T. Deniz, A. Çetinkaya, (2016). Jeoturizm Kapsamında Safranbolu’da Coğrafi Kaynakların Değerlendirilmesi ve Safranbolu Jeoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 334-348.
- Doğan, U. (2021). *Kapadokya Zamanda Yolculuk*. Ankara: Bilgin Kültür-Sanat Yayınları.
- Dowling, R. K. ve Newsome, D. (2018). *Handbook of Geotourism*. Edward Elgar Publishing, <https://doi.org/10.4337/9781785368868>. Erişim Adresi: <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781785368851/9781785368851.00009.xml>, 06.04.2022.
- Dowling, R. K. (2013). Global geotourism – An emerging form of sustainable tourism. *Czech Journal of Tourism*, 2(2), 59-79. DOI: 10.2478/cjot-2013-0004.
- Dowling, R. K. (2011). Geotourism’s Global Growth, *Geoheritage*, 3:1–13, DOI 10.1007/s12371-010-0024-7.
- Ginting, N., Sasmita, A., (2018). Developing tourism facilities based on geotourism in Silalahi Village, Geopark Toba Caldera. *IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science* 126, 012163, doi:10.1088/1755-1315/126/1/012163, Erişim Adresi: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/126/1/012163/pdf>.
- Gülduran, A., Ç. ve Arıkan-Saltık, I.(2021).Yatağan Jeoparkı’nın (Gökbel Vadisi-Marsyas) Jeoturizm Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 8(1), 25-47.
- Gürsay, M. S., Güneş, S. G., (2014). Jeoturizm ve Sürdürülebilirlik: Kızılcahamam – Çamlıdere Jeoparkı Örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 203-215.
- Hose, T. A. (2012). 3G’s for Modern Geotourism, *Geoheritage*, 4:7–24, DOI 10.1007/s12371-011-0052-y.
- Kapadokya Haritası, (2022). <http://www.cappadociaonline.com/images/bolge1x.jpg>, (20.04.2022 tarihinde erişilmiştir.).
- Keten, H. ve Karaca, G. (2011). Geleneksel Giysi Motiflerinden Oluşturulan Kadın Yeleği Örneği, I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu, 16-19 Kasım, ss. 5-32, Nevşehir, Türkiye.
- Kocalar, A. C. (2021). Jeoturizmin Türkiye’deki Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Açısından İncelenmesi. *Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6, 25-36.
- Korat, G. (2010). *Taş Kapıdan Taçkapıya Kapadokya*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: Airy fairy or fundamental? *The Qualitative Report*, 8(1).
- Miller, R. K. ve Washington, K., (2009). *Geotourism, travel & tourism market research handbook*, İçinde (chap. 22, pp. 170–172). Ireland: Key Note Publications Ltd.
- Newsome, D., Dowling, R., Leung, Y. F. (2012). The nature and management of geotourism: A case study of two established iconic geotourism destinations. *Tourism Management Perspectives* 2–3, 19–27.
- Newsome, D. ve Dowling, R.K., (2010). *Geotourism: The Tourism of Geology and Landscape*. Oxford: Goodfellow Publishers.
- Nişancı Z. N. ve Tatkan A. (2020). Isparta İli Yenişarbademli İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin Swot Analizi Aracılığıyla Belirlenmesi, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, Vol 4: No: 1, p. 48-65.
- Yin, R. K. (1994). *Case study research: Design and methods*. Thousand Oaks: Sage.